

Снежана С. БАШЧАРЕВИЋ¹

Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
Училишњски факултет у Призрену – Лейосавићу

ПАЈИЋЕВЕ ПЕСМЕ О МАЛИМ СТВАРИМА (ТУМАЧЕЊЕ СИМБОЛИЧКИХ ЗНАКОВА)

Петар Пајић је песник чије су песме ушле у народ и једнако је препознатљив како својим именом, тако и насловима својих песама. Његова поезија испуњена је ненаметљивим, али јасно формулисаним рефлексима које, доведене у везу, откривају пажљиво разрађен систем идеја прикладних за разноврсна испитивања. Рад има за циљ да укаже на нуклеус Пајићеве поезије који је заснован на малим стварима. Истраживање применом аналитичко-синтетичке методе биће нужно. Извешћемо закључак да је његова песничка инспирација која је заснована на симболичким знаковима остварила особен стваралачки опус; прерасла у оригиналан поетски свет и јединствен поетички систем у коме се експресивна функција стихова остварује на плану саучествовања у емоцији према малим стварима.

Кључне речи. П. Пајић, аутопоетика, поезија, семантика, симболика, мале ствари, емоција

Песници нас приликом читања поезије најчешће позивају да присуствујемо њиховим интимним исповестима. Упознају нас са свим оним шта мисле, доживљавају, због чега пате и чему се радују. Петар Пајић је песник мисли и осећања. Његове песме говоре о аутору који доследно и са планом изграђује свој песнички свет. Неке Пајићеве песме су модерне басне о лептиру, псу, бики, рибама, зецу, лисици. Само по себи намеће се питање: какво је њихово наравоученије? Животиње и њихови поступци имају значење симбола. Ситуације у којима се оне налазе типичне за врсту којој припадају сугеришу нам и одређену људску ситуацију. Сва конкретност, чулност, индивидуалност понашања појединих животиња тачно је приказана. Песник се не задовољава описима који делују само као добра слика, већ напушта оквире реалистичког описивања и истиче симболички карактер неког карактеристичног животињског поступка. Симболичке ситуације су опште и заједничке и за животињску и за људску врсту. Пајић се у овим песмама бави феноменолошки чистом, продорном дескрипцијом људског и животног негативитета. Његова концепција није оптимистичка, а животна искуства пружају велики број доказа за његове тезе. Цинизам овог песника потиче из схватања које можемо назвати рањеним хуманизмом. Опседнут сликом живота као збира лукавстава, подвала, мржње, песник гради свој свет. Његове песме позивају читаоца на тумачење симболичких слика. Склоност ка живописном, ироничном приказивању бића и ствари и одбојност према свакој илузији и одушевљењу довела га је до сатире. Песник утврђује поредак ствари без икаквог самозаваравања, али исто тако и одбија да га прихвати као оправдан. Најбоље Пајићеве песме исмевају застрашујућу манипулацију човеком.

Петар Пајић је песник градске визије и градског сензибилитета. Писао је песме са љубавним и митолошким мотивима, али оне које су највредније, то су

1 snezana.bascarevic@pr.ac.rs

песме сатирично интониране. Ако Пајића посматрамо и оцењујемо по његовим најспелијим стиховима, онда морамо признати да је по среди стваралац особеног израза и оригиналног става. Он упија идеје савременог људског друштва и његове критичке концепције. Његова лирика припада такозваној урбаној поезији у којој се на лексичком материјалу и актуелним темама гради један песнички микрокосмос, чија је карактеристична особина да се према реалном свету односи беспопштено критички. Рекли смо да је песников став према нашем добу и свету у коме живимо критички: тако прочитане Пајићеве песме можемо схватити као критику нашег доба, времена и нашег *modus vivendi*. Пајићева поезија не сведочи само о несумњивом таленту свог аутора него и о озбиљној амбициозности његовог приступа поезији, о схватању правих димензија простора у који ступа. Пајић пред читаоца излази са целовито нагавештеном, заокруженом представом о свету, врсти, опсегу и методу свога напора да визију таквог света поетски изрази. Он се интелигентно оријентише на сложеније трансмисије доживљаја и на шире зацртане оквири једног могућег песничког исказа.

У ризници симбола његове поезије, коју слој за слојем пуни људско искуство, симбологија животињских ликова помешана је са најдубљим траговима тог искуства и отвара практично неисцрпне могућности оживљавања и обогаћивања емотивних и смисаоних тензија које су садржане у њој. Пајић у оквиру своје поезије дефинише специфичну критику света, поетски изражава феномен активног зла, доводи га у везу са појмом кружног времена и у таквим координатама види типске облике индивидуалне и историјске људске судбине. Чињеница је да је овакав напор јасно експониран и да та експозиција у својој целини поетски веродостојна не представља мали резултат и обавезује нас на озбиљну пажњу.

Симболи животиња темеље се на два елемента: на симболичком потенцијалу њихових изразитих, видљивих црта и карактеристика и на симболичким интерпретацијама њиховог односа према човеку. Полазећи од ова два елемента, можемо да се нађемо на два удаљена пола; у домену чисте алегорије с једне, и у простору слободно креираних, нових симболичких вредности, с друге стране. Пајићеве симболи потенцирају људску судбину и ситуацију. У његовој поезији обавезни смо да поштујемо вишезначност и полифункционалност употребљених слика и симбола.

Петар Пајић има једну целовиту визију света коју нам постепено и поступно открива. Као што открива своју визију света, тако из песме у песму том свету даје и већу конкретизацију. Код њега свет је дат огољен у својим основним манифестацијама и ништа од онога што би могло да га улепша као да нема приступа у песму. Ово песништво у првом реду изазива емоције. Иако не моралише, Пајић је моралист. Он пре утиче на нашу осећајност него на нашу савест, јер више верује у то да ће осећања притиснути савест, но што претпоставља да ће савест узбудити осећања. А то узбуђење постиже се између осталог и на тај начин што Пајић свој свет обликује тако да нам се он своди на низ препознатљивих слика, на један поредак чињеница којих смо и сами свесни и које, како се чини, Петар Пајић само прикупља на једном месту, класификује их и систематизује. Па и та класификација чињеница код Пајића није у исто време и вредносна квалификација. Пајић неке вредности подразумева, али то да их подразумева он нарочито не наглашава; он напросто осликава несклад да би се појавила жеља за складом. Пајић у нашој поезији није тако усамљен песник по томе на који начин се бави оним чиме се баве антиутопије. Али један дехуманизован свет виђен Пајићевим очима изгледа доста друкчије него што тај исти дехуманизовани свет изгледа неким

другим, исто тако добрим, песницима. Разлике су психолошке и ако бисмо хтели више да их дефинишемо, онда би било прилично једноставно да им дамо једно социолошко објашњење. Петар Пајић има друкчији менталитет но што га имају неки други песници који су се определили за антиутопију. Код ових песника који гледају свет као шуму зла и страве, постоји један исконски страх од града и модерног друштва. Пајић је трезвен дух који посматра свет на један начин на који га песници обично не посматрају. Та трезвеност духа Пајићу омогућује да, када његова истраживања потврде исту непријатну слутњу или бојазан или када оповргну неку његову драгу заблуду и романтичну илузију, настави даље да истражује као да се ништа није догодило, тежећи нечему што би била његова песничка истина и што би представљало његов одговор на загонетку света.

Констатујући да се симболи налазе у стилу, призору и атмосфери Пајићеве поезије, тумачимо кључне процесе симболизације, чије универзално значење задржава основну функцију. Схема у којој посматрамо симболе је: увод – симбол – тумачење – остварење. Рецепција симбола у поезији Петра Пајића доводи нас до двостепене семантичке интерпретације: лоцирања одређене целине у оквиру приказаног света дела и препознавања шифроване ознаке у тој целини. За потпуно разумевање света дела неопходан је увид у ауторова поетичка размишљања и тежњу за стварање особите симболике. Ако је чињеница да савремена књижевност настаје у време кад се интензивно проучава природа језичких знакова и мења поглед на природу књижевних текстова (Рот 1982: 91), извесно је да је ту одговор на питања са којима смо се суочили. Проучаваоци природе језичких знакова су посебну пажњу посветили односу између језичких знакова и онога што се њима означава, јер је то пут да се објасни начин на који два засебна система феномена ступају у сложени однос. Јасно је да се читалац Пајићеве поезије мора пробијати кроз мрежу симбола. Тачније, тумачећи их, он непрестано излази из њих и враћа се унутра, али тако да ни у једном тренутку не заборави целовитост текста. Јер, није важно само оно на шта нас симбол упућује, већ и начин призваног читаоачевог присуства у тексту и то како он доприноси изграђивању његовог смисла (Бергедер 1988: 56). Само пажљивије читање и анализа симбола открива скривеније смислове који се не могу директно извести, јер уметничка творевина је говор у којем је важан део значења прећутан. Конкретно понашање симбола унутар језичког поља у поезији Петра Пајића показује да је семантичко значење удаљено од логичког језичког понашања какво налазимо у свакодневном говору. Симбол (у преводу са грчког *знак*) је материјални, чулно видљиви знак који има више значења и изражава нешто друго од онога што се на њему непосредно опажа (*Речник књижевних термина* 2011: 772).

У овом раду тумачимо симболичке знакове као особеност песничког израза Петра Пајића. Испитујемо семантичке компоненте у језичком пољу његове поезије, усредсређени на посебан вид анализе, тако да неки елементи могу остати недовољно конкретизовани. Знакови су материјалне чињенице које су способне да понесу неко значење или неки смисао. У њима се дешава сусрет субјекта и објекта. Речи су материјализовани ентитети и представљају знакове. У начелу, такве природе су и литерарни текстови. Они су својеврсни сложени знакови. Увид у знаковну природу омогућује нам да са више разумевања пратимо и тумачимо свет литературе, један од најсложенијих знаковних система (Милосављевић 1993: 40). Семантичке компоненте се могу окарактерисати као обележја која су присутна, а скривена у семантичкој структури језика. Ове компоненте су постулиране у циљу описивања семантичких односа између лексичких елемената

датог језика. Семантичка компонента открива нам нешто више о лексичким јединицама и њиховој улози унутар творбених низова, указује на бит поетског језика (*Речник књижевних термина* 2011: 753).

Семантичка одредба речи јесте њено понашање у језичком пољу (Милосављевић 1993: 40). Питање је, међутим, како одредити саму реч која улази у језичко поље и шта карактерише њено понашање. Семантички критериј указује да се реч одређује на темељу њеног значења. Међутим, постоје два значења – стварно (предметна стварност) и потенцијално (представљена стварност). У песничком тексту Петра Пајића оцењујемо поетолошки манир, имајући у виду мотивске и тематске аспекте. Семантичке компоненте помоћи ће нам у тумачењу стилских значења поетског израза. Анализом можемо увидети да оне чине саставни део унутрашње структуре израза из које произилази значење речи. Покушај да се говори о њиховој улози представља део испитивања природе поетског језика као посебног организованог кривања. Управо у том наизглед поједностављеном облику песме и по неком неорганизованом реду (унутар кога се догађа спонтана систематизација) развијају се осећања, емотивне представе и расположења, која су прозивод ненаданих асоцијација и непрекидног реаговања песникове свести на утиске из света стварности. Игра имагинације и реалности, сплет емоција и фактографских елемената стварности стварају нову слику и сугестивни експресивни ток, који се непосредношћу емотивних стања довршава у свести читаоца. Што је песник започео, то читалац довршава. Песник и прималац равноправно учествују у стваралачком процесу. Тако се, и поред песниковог вербалног инсистирања на смирају, збива динамичан процес који чини да је све у покрету и прожимању. Ако пажљиво прочитамо Пајићеве песме, уочавамо да је реч о настојању да се модерни песнички образац изгради кроз синтезу симболичке поетике. Песник одбија идеју да песничка реч именује свет постојећих ствари и у песми конституише нову врсту јаве.

Познато је да се поетика све више користи при одређивању мисаоних опредељења, разматрању песничког поступка и идеја појединих песника (Павловић 2002: 82). О сопственом песничком умећу и опредељењима најбоље говоре сами песници. Њихово изношење књижевних идеја и поетичких погледа побољшава књижевни увид у савремену поезију. По нашем мишљењу, поетику требамо схватити као реч која означава све што је у вези са стварањем или писањем дела. Полазећи од ове премисе трагамо за нуклеусом Пајићеве поезије који је заснован на малим стварима узевши у обзир његова поетичка гледишта. Размишљање о поезији, такође је једна врста песничког чина и онда када се изрази у виду естетске теорије или критике поезије. Ново време је у знаку умножавања критичког писања. Поезија сваког доба отворена је за нова тумачења и оцене. Критичка анализа поезије отвара старо питање поделе на добру и лошу поезију. Песничко дело је увек изнад своје интерпретације (Јаус 1978: 102). Ниједна интерпретација није коначна, дефинитивна, нити има интерпретације која искључује остале интерпретације.

Поезија Петра Пајића изненађује предметностима, појавама и појмовима овога света који постају песничка тема и предмет певања. Тескобан и монотон урбани живот савременог човека преточен је у овој поезији посредством детаља које тај човек примећује као нешто што измиче једноличности и монотонији неком својом особеношћу. Али ти ситни и на око неважни детаљи функционишу у овој поезији као симболи. Обичне ствари, предмети и појаве постају поетски мотиви који ће на симболичан начин предочити човекову ситуацију и његову

егзистенцију. Све предметности које се јављају имају метафорички смисао, предочавају егзистенцијалне ситуације људског битисања. Свака песма је слика-портрет животиње, биљке или предмета. Портрет се сам нуди, нема ништа да се ишчитава у њему, треба читати из њега, јер тек тамо је поетска суштина и смисао певања о предметима. Свака од предметности је метафора за неку људску ситуацију. Ове песме су плод песниковог размишљања о многим проблемима људске егзистенције: слободи, ропству, усамљености, насиљу, отпору, лепоти. Судбине бића и предмета симболи су, сваки појединачно, човековог удеса јер је и он само један на великом списку оних који управљају њиме, светом или универзумом: неписане друштвене норме, друштвени систем, систем власти, идеологија, професија, насиље, судбина. Садржина песама развија се из мотива који означавају особину или емотивни квалитет. Они су иницијални мотиви за развијање поетских слика увођењем нових, допунских мотива који обогаћују предочену физичку или емотивну особину, али истовремено образују значењски слој слике коју стварају.

Петар Пајић негује интимну лирику исповедног тона, сетних осећања, модерног израза са широким дијапазоном мотива. У његовој поезији изграђен је култ природе као савршенства, али и као људско прибежиште из тескобе. Предметности природе су симболи егзистенцијалних ситуација и тема. Све предметности које се јављају у песмама које анализирамо имају метафорички смисао – предочавају егзистенцијалне ситуације људског битисања.

Већ од свог лирског првенца Пајић настоји да песнички израз сажме у есенцијални исказ, да му дâ тежину сентенце, као што је понекад склон да пева и пророчки. Ни у једном од тих настојања он никад не претерује: промишљен је, одмерен, пробирљив, ненаметљив и после свега што каже као да се измакне на отмену дистанцу. Пајић у свом стваралаштву није остао само на идеји метафизичке белине и кристализације. Пример за то су његове песме о малим стварима, ситницама које једва да су вредне спомена, док се персонификовање људског, у међусобним и у односима према природи остварује кроз семантичку вишеслојност у песмама са насловима животиња и биљака („Лептир”, „Бик”, „Воће”, „Стабло”, „Рибњак”, „Шума”). Поред ових, указујемо и на песме: „Људски дом”, „Беспутица”, „Кликери”, „Басна”.

У односу на ледено кристална стања у једном делу Пајићевог песништва, прозрочни стихови из песме „Лептир” делују као радосни излазак у бели и лепи свет.

Песма гласи:

„Тај лептир безазлен и помало плав
Улази у све душе заљубљених,
У час кад се будим, кад је посао сав
Од нашег срца, *крила* запаљених,
Неприметан, титрав, слабачак ко *мрав*,
Пролети просторе хаоса у мени,
Кад лежим болестан, кад корачам здрав,
Полети у свакој запаљеној вени,
Тај лептир свемоћни, тај велики *лав*,
У песми, на води, у лепом *ваздуху*,
Ујутру из сунца у собу ми ушав
Сад врг у оку и април у слуху”

(Пајић 2004: 124)

Означене речи у песми имају дословно и пренесено значење. Анализа семантичких компоненти помоћи ће нам у тумачењу стилских значења поетског

израза. *Крила* су појам духовне лакоће и успињања са земље на небо; *мрав* је симбол марљивости, организованог живота и заједништва; *лав* је симбол моћи и највише власти; *ваздух* је симбол невидљивог живота. Увиђамо да песма „Лептир” носи визију радости, али и суочавање са њеном пролазношћу с обзиром на елементарну симболичку семантику појма, а то је способност преображаја.

Симболичка вишеслојност заступљена је у песми „Бик”:

„Бикове очи и нежност до небеса
Пободени у чело кад *шрава* руди!
Исконска суза се заљуља и пробуди,
Док тоне снага у тами крви и меса.
Крај ува, мирно, плаве се *љубичице*,
А грумен радости у зеницама вене.
Прокуни матадоре и закопчане арене,
Јер су рогови оплемењене убице.
Исукани ужано срце ће да пробију.
Између рогова лептир је стао раширен
И чека да види, племенит и смирен,
Како ће два сунца да се пробију”

(Пајић 2004: 126)

Ова песма је слика-портрет животиње и има пренесено значење. Тумачењем песничких симбола долазимо до поетске суштине да је *бик* симбол снаге. Ако то тумачење пренесемо на човека увиђамо да је реч о особи која је пуна енергије и која у животу постиже успехе, али пријатељи са којима је увек окружена, када достигне циљ, односе главну корист. Иако то увиђа, тешко раскида пријатељства и оправдава поступке пријатеља. Несретан је када га не воле. Амбициозан је и заокупљен малим стварима. У песми наилазимо на симболе који су уско повезани са карактерним особинама личности о којој је претходно било речи, а то су: *шрава* – симбол свега лековитог и окрепљујућег; *суза* – симбол боли и често се упоређује са бисером; *љубичица* – симбол за љубав и мудрост.

Метафорички смисао има песма „Воће”:

„Оно има облик уљуљкане *воде*,
Оно нас мами са дна беле зделе,
Пуно је *сунца* и *зле* непогоде
И *црних руку* што су га унеле
У нашу собу; о тај облик раја
У коме предео иза брда пева,
Од *лејширова* и од завичаја,
Воће у самоћи пред нама успева
Само да нас прене, да нас заустави,
Са својом даљином где мали пан спава,
Август са *реком* на *столу* борави
У бледилу плода који очајава”

(Пајић 2004: 122)

Ова песма је плод песниковог размишљања о проблему људске егзистенције – слободи и ропству. Симболичко значење *воде* може се свести на три деликатне теме: извор живота, средство очишћења и средиште обнављања; *сунце* је извор светлости, топлине и живота; *рука* је симбол снаге, власти, пружене помоћи и заштите; *лејшир* се најчешће сматра симболом лакоће; *река* је симбол родности и обнављања; *сто* је симбол заједништва, слика духовног средишта.

Симбол стабла је алфа и омега сваког појединачног живота који надовезивањем гради систем. Плод је његов резултат, а вода смисао. У првој и последњој строфи песме „Стабло” Пајић пева:

„Кроз *стабло* тече вода. Како блиста
Вода! У стаблу славуј пева.
Руши се светлост и мрак. Стабло листа
Под *кором*. Пуно је малих ножева.
Кроз стабло тече вода, видим је како блиста”
* * *

„*Плод* има сто година. То време
остари. Стабло је остало свеже.
У њему расту шуме. У њему ниче *семе*.
Разбојник и краљ, измирени, заједно леже
У плоду. Зауоставило се време”
(Пајић 2004: 128)

Стабло је симбол живота, јер је у непрестаном развоју и успињању према небу; *славуј* је певач љубави. *Кора* је заштита од спољашњег деловања, од атака на личност, њен дух и морал. Зато има више облика. Код живих бића као заштита од физичког угрожавања тела. Као духовна заштита има значење надјачавања духа. Кора има психолошко-емотивно значење, а то је стабилност личности, сигурност у себе. Испод коре је права суштина бића – биолошка и духовна. *Плод* је симбол обиља, а *семе* је симбол за животну моћ.

У пемии „Рибњак” наилазимо на три занимљива симбола. Наводимо другу и трећу строфу:

„На свих шест страна глатке *рибе* броде,
Диже се ветар, остаје у слуху,
Рђају речи изнад труле воде,
Речи близу, негде у ваздуху”;
* * *

„Рибњак с лешевима *сенки* и светлости,
С провидним телом извргнутог света,
Закључан у *лишићу* где су ретки гости,
Под главу су му небеса донета”
(Пајић 2004: 127)

Песма говори о тешкој судбини бића, које упркос свему успева да савлада препреке. Њена садржина заснована је на мотивима који означавају емотивни квалитет аутора. Стихови носе исповедни тон, сетна осећања и модеран израз. *Рибњак/риба* су симболи живота и плодности. Они се могу пренети и на духовни план. *Рибе* су симбол сједињености. *Сенка* је симбол несталних, нестварних и променљивих ствари. *Лишиће* је симбол среће и напретка.

Песма „Људски дом” је блиска свакодневном животу и њом преовладавају утисци из света стварности и људског друштва:

„Подруми су нам пуни зимнице.
Дрва наслагана под стрејом, све до свода.
Жишо самлевено. Амбари пуни рода.
Реза је спуштена на вратнице”
(Пајић 2004: 119)

Симболика *људског дома* има значење средишта. *Дрво* је симбол за мудрост и знања; док је *жиш* симбол даривања живота.

Пајић, затим, наставља:

„Не може се ништа увући,
Ни пољски *миш*, мразом теран,
Пас у дворишту стоји веран
И не да лопову да приђе кући”

(Пајић 2004: 119)

Миш је симбол за штету, пакост и лицемерје; док је *пас* човеков водич. У трећој строфи наилазимо на симболе ветра и вука:

„Слушамо како низ снежно поље
На коме станује *ветар* опор,
Завија прогоњен *вучји* чопор,
Слушамо пуни *мрзовоље*”

(Пајић 2004: 119)

Ветар је симбол испразности, непостојаности, несталности. *Вук* је синоним недруштвености.

У петој строфи доминирају симболи неба и кости:

„На путу што се кроз маглу нуди,
Гледајућ како се зимска светлост
Забада у *небо* као *кости*,
Кренимо баш сад као храбри *људи*”

(Пајић 2004: 119)

Небо је симбол за моћ, вечност и светост, *кости* је симбол чврстоће, снаге и крепости. Закључујемо да су појаве и појмови из свакодневице постали песничка тема и предмет певања. Песма позива на истрајност, упркос свакодневним недаћама.

Спој имагинације и реалности, емоција и стварности створили су сугестивну слику и ток у песми „Беспутица”:

„Сама моја *звезда* лута
По небеским друмовима,
А ја црном *земљом* идем
Чезнући за њеним сјајем.

Цркве градим не бих ли је
Дотакао срцем својим,
По *пољима ноћ* проводим
Не би ли ми чело такла.

Узалудно сјај просипа
Преко неког туђег неба,
Ја усамљен, пуст корачам
Преко неке друге *земље*”

(Пајић 2004: 123)

Указујемо на следеће њене симболе: *звезда* – извор светлости и симбол духа; *земља* – поистовећена са мајком, симбол је плодности и обнове; *црква* је симбол слике света и људске одлуке; *поље* је симбол раја, а *ноћ* симбол духовног зрења.

Овом песмом Пајић је показао да је свестан слике савременог људског друштва и стиховима је исказао своју критичку концепцију.

На претходну тему надовезује се песма „Шума”, која има значење свети-лишта у природном стању:

„Кад сам у *шуми* мислим:
Боже, ништа невиније ниси створио од дрвећа”
(Пајић 2004: 129)

У почетним стиховима песме „Кликери” наилазимо на неколико симбола:

„*Црвени и жути*, гоне се, играју и јуре,
Разбијају један другом смешна дебела лица,
Црвени и жути један у другог зуре
Иза једног *камичка*, иза високог ивца”
(Пајић 2004: 130)

Црвено је боја ватре и крви, повезана са принципом живота; *жути* је најтоплија, најекспанзивнија и најсјајнија боја коју је тешко угасити и која увек прелази своје оквири; *камен* је елемент грађења. Ситни и на око неважни детаљи функционишу у овој песми као симболи. Овде је песник на симболичан начин представио слику људског друштва у коме се свако бори за своју позицију.

У песми „Басна” Пајић је изнео своја размишљања о насиљу и отпору. Њена прва строфа гласи:

„Приметивши да је у причи и *ловац*,
Зећ је побегао главом без обзира,
За њим одмах
Истрчала је и *лисица*”
(Пајић 2004: 147)

Ловац/лов је симбол за уништење злотворних тежњи; *зећ* је симбол обиља и доброте; а *лисица* зле лукавости. Песма носи наравоученије да зло није коначно у свету и да се за принцип доброте треба борити.

На крају, можемо извести закључак да се проучавање симболике тиче човековог самосазнавања. Симболи се међусобно прожимају и увек постоји могућност повезивања једног с другим. Вишедимензионални су и биполарни. Симбол је појединачан мотив, али и скуп мотива који се јављају у делу, који је знак дубоко скривених и нејасних садржаја и има задатак да усмери читаочеву пажњу ка њима. Рецепција симбола захтева двостепену семантичку интерпретацију: лоцирање одређене целине у оквиру приказаног света дела и препознавање шифроване ознаке у тој целини. Симбол у уметности јесте универзална естетичка категорија која се открива кроз поређење са суседним категоријама – с једне стране, уметничке слике, с друге стране, знака и алегорije. Сваки симбол је слика. Симбол је средство песничке уметности када се односи на нешто што у песми стоји уместо нечег другог. Симбол удаљава нашу пажњу од свакидашњег и баналног, а материјализација симбола честа је појава. Симбол је састављен од података стварности која је ближа разуму, а смисао слике која се обликује симболом увек се налази у нечем дугом што је удаљеније и дубље. Да нема симбола, не би било ни раскошних уметничких слика, ни уметничке осећајности, ни лепоте уметности. Према томе: симбол је фундаментални елемент на којем се изграђује уметност. Констатовали смо да се симболи налазе у стилу, призору и атмосфери Пајићеве поезије. Тумачили смо кључне процесе симболизације, чије

универзално значење задржава основну функцију. Рецепција симбола у поезији Петра Пајића довела нас је до двостепене семантичке интерпретације: лоцирања одређене целине у оквиру приказаног света дела и препознавања шифроване ознаке у тој целини. У песничком тексту Петра Пајића оцењивали смо поетолошки манир, имајући у виду мотивске и тематске аспекте. Семантичке компоненте помогле су нам у тумачењу стилских значења поетског израза. Анализом смо увидели да оне чине саставни део унутрашње структуре израза из које произилази значење речи. Покушај да се говори о њиховој улози представљао је део испитивања природе поетског језика као посебног организованог казивања. Игра имагинације и реалности, сплет емоција и фактографских елемената стварности створили су нову слику и сугестивни експресивни ток, који се непосредношћу емотивних стања довршава у свести читаоца. Ако пажљиво прочитамо Пајићеве песме, уочавамо да је реч о настојању да се модерни песнички образац изгради кроз синтезу симболичке поетике. Песник одбија идеју да песничка реч именује свет постојећих ствари и у песми конституише нову врсту јаве. Нуклеус Пајићеве поезије заснован је на емоцији према малим стварима и ситницама које су део свакодневице сваког човека.

ЛИТЕРАТУРА

- Барт 1979: Р. Барт, *Књижевност, митологија, семиологија*, Београд: Нолит.
- Бергедер 1988: О. Бергедер, *Симболика*, Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада.
- Еко 1991: У. Еко, *Симбол*, Београд: Народна књига/Алфа.
- Јаус 1978: Х. П. Јаус, *Естетика рецепције*, Београд: Нолит.
- Јунг 1973: К. Г. Јунг, *Човек и његови симболи*, Загреб: Младост.
- Марино 1997: А. Марино, *Модерно, модернизам, модерност*, Београд: Народна књига.
- Милосављевић 1993: П. Милосављевић, *Теорија белетристике*, Ниш: Просвета.
- Милосављевић 2000: П. Милосављевић, *Логос и парадиџма*, Београд: Требник.
- Павловић 2002: М. Павловић, *Поетика модерног*, Нова Пазова: Бонард.
- Пајић 2004: П. Пајић, *Најлепше ђесме Пејтра Пајића*, Београд: Просвета.
- Речник књижевних термина* 2011: Бања Лука: Романов.
- Рот 1982: Н. Рот, *Знакови и значења*, Београд: Нолит.
- Солар 1971: М. Солар, *Пићања ђоетике*, Загреб: Школска књига.
- Станишић 2016: М. Станишић, *Поезија Пејтра Пајића: зборник радова*, Београд: Задужбина „Десанке Максимовић” / Народна библиотека Србије.
- Тодоров 1986: Ц. Тодоров, *Поетика*, Београд: Филип Вишњић.
- Хамовић 2011: Д. Хамовић, *Пејтар Пајић, ђесник*, Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани”.
- Chevalier, Gheerbrant 1983: J. Chevalier, A. Gheerbrant, *Rječnik simbola*, Zagreb: Nakladni zavod Maticе hrvatske.
- Шлегел 1992: Ф. Шлегел, *Разговор о ђоезији*, Београд: Рад.

PAJIĆ'S POEMS ON SMALL THINGS (INTERPRETATION OF SYMBOLIC SIGNS)

Summary

Petar Pajić is a poet whose poems have entered the popular context and he is equally recognizable both by his name and by the titles of his poems. His poetry is filled with unobtrusive, yet clearly formulated reflections that, when brought together, reveal a carefully elaborated system of ideas suitable for a variety of explorations. The paper aims to point to the nucleus of Pajić's poetry, which is based on small things. Therefore, it was necessary to employ the analytical-synthetic method during interpretation. We conclude that his poetic inspiration, which is based on symbolic signs, has achieved a particular creative oeuvre, and that it developed into an original poetic world and a unique poetic system, in which the expressive function of the verses is realized in terms of complicity in the emotion of small things. The reception of symbols in Petar Pajić's poetry led us to a two-stage semantic interpretation: locating a certain whole within the displayed world of the work and recognizing the encrypted mark in that whole. In the poetic text of this poet, we evaluated the poetic manner, keeping in mind the motivational and thematic aspects. The semantic components have helped us to interpret the stylistic meanings of poetic expression. The analysis shows that they form an integral part of the internal structure of the expression, from which the meaning of the word derives. Interpreting about their role was part of examining the nature of poetic language as a distinct organized telling.

Keywords: P. Pajić, autopoetics, poetry, semantics, symbolism, little things, emotions

Snežana S. Baščarević